

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA U THOMA (P1)

LARA 2010

MEMORANDAMU

MARAGA: 80

Memorandamu uyu u na masiatari a 6.

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONDIVHO

MBUDZISO 1

- 1.1 Ndi Vho-Maria. ✓ (1)
- 1.2 Vho-Mukundwa vho vha vhe ramabindu / vha tshi dishuma vhe na mavhengele. ✓ (1)
- 1.3 Muthude ✓ na Shandukani. ✓ (2)
- 1.4 Vho vha vha tshi vha laya uri vha kondelele tshikolo. ✓✓ (2)
- 1.5 Vho-Mukundwa vha funa vhana vha tshi dzhena tshikolo, ngeno Vho-Maria vha tshi funa vha sa dzheni, vha tshi ita zwa mabindu /Vho-Mukundwa vho vha vha tshi tutuwedza vhana uri vha vhe na vhumatshelo ha vhuḁi ngeno Vho-Maria vha tshi vha tutuwedza kha zwithu zwo bvaho. ✓✓ (2)
- 1.6
- U tswa tshelede. ✓
 - U ita zwa vhuḁavhu. ✓
 - U vha na khonani nnzhi. ✓
- (3)
- 1.7 Vho vhulawa nga vhulwadze ha mbilu. ✓ (1)
- 1.8 Vhana vha songo ditika nga mabindu vha litsha u dzhena tshikolo / u lema hu fhira u lotshela. ✓✓ (2)
- 1.9 Vho fhedza vho farwa vha valelwa. ✓✓ (2)
- 1.10
- 1.10.1 Zwa kunda /zwa bala. ✓ (1)
- 1.10.2 Vha zwi litsha. ✓ (1)
- 1.10.3 U tonga na u dihudza. ✓ (1)
- 1.11
- 1.11.1 Hai, vho vha vha tshi pfana na vhomalambane na zwikandamarukhu. ✓✓ (2)
- 1.11.2 Ee, vhana vho farwa ngeno Vho-Maria vha tahela Hagumbu. ✓✓ (2)
- 1.12
- 1.12.1 Vharathu. ✓ (1)
- 1.12.2 Muvhadi. ✓ (1)

- 1.13 Hai, vho hana ndayo ya Vho-Mukundwa vha fhedza nga u wisa bindu, vha ita zwa u hamboka vha farwa. (3)
- 1.14 A zwo ngo tea mufumakadzi a tshi rwa munna wawe na u disa mufarekano mudini. Zwi lwa na mvelele ya Tshivenda na ndayotewa ya RSA.. (2)

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI

MBUDZISO 2

ADENDAMU YA SAMARI

- Vha feila lunzhi-lunzhi.
- Vha shavha mishumo ya hayani.
- Vha itela u didzhenisa kha zwa vhudzekani vha kule na vhabebi.
- Vha kungwa nga thama dzavho.
- Vhanwe vha itiswa nga vhusiwana.
- Vhanwe vha gidimela zwa nzeo.
- Vhanwe vha itiswa nga mikhwa i sa langeiho/i si yavhudi.

Ndila ya u maka manweledzo:

- Manweledzo o nekedzwaho e kha mbonalo/tshivhumbeo tsho khakheaho ngeno tshi tsho randelwaho kha Tshitatamennde tsha Kharikhulamu ya Lushaka a a makiwa, hone-ha ha vha na ndatso ya maraga nthihi.
- Zwi tou vhofha uri vhalingiwa vha sumbedze tshivhalo tsha maipfi **nga ndila i songo khakheaho.**
- Kha vha avhele maraga nga ndila i tevhelaho:
 - Maraga dza 7 ndi dza mbuno.
 - Maraga dza 3 ndi dza luambo. Maraga dza luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:
 - Maraga nthihi musi ho bulwa mbuno 1 – 3 dzi re dzone.
 - Maraga mbili musi ho bulwa mbuno 4 – 5 dzi re dzone.
 - Maraga tharu musi ho bulwa mbuno dza 6 – 7 dzi re dzone.

Zwavhudivhudi maraga dza luambo dzi songo fhira mbuno dzo newaho.

Kha vha tuse maraga nthihi kha maraga dzo avhelwaho mbuno na luambo arali tshivhalo tsha maipfi tshi songo sumbedzwa, kana maipfi o vhaliwa nga ndila yo khakheaho.

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Abriviesheni/pfufhifhadzo a dzo ngo fanela u shumiswa, fhedzi arali dzi hone kha samari, dzi fanela u vhaliwa sa tshivhalo tsha maipfi ane dza a imela.

RUBIRIKI

Mbuno=7

Luambo= 3

Ndatso= — tshivhalo tsha vhukhakhi (Kha vhukhakhi ho vhone)

KHETHEKANYO YA C: LUAMBO/PHENDA NA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3

- 3.1 3.1.1 Khoḁa√ - vha khou mu **khoda** nge a fhira vhothe. √ (2)
- 3.1.2 Hofholana√ – u sumbedza uri vhatu vhavhili vha itelana nyito dzi no fana. √ (2)
- 3.1.3 Lulimi a si murado wa ndeme kha muvhili wa muthu. √√ (2)
- 3.1.4 Tshikolo√ – Vhagudi vha dzhena **tshikolo** fhanu sekondari ya hayani. √ (2)
- 3.1.5 Vha thoma u lwa/u rwana. √√ (2)
- 3.2 3.2.1 Ndi nganeavhutshilo/obitshuwari. √ (1)
- 3.2.2 Ndi u anetshela divhazwakale ya mufu. √√ (2)
- 3.2.3 Matungu√ – Vho mu hwalela sibadela nga nthani ha **matungu**.√ (2)
- 3.2.4 **Maemu** o ya a malwa nga Mbishimbishi e henengei dzibulasini. √√ (2)
- 3.2.5 Kusidzana√ – **Kusidzana** ku khou kuvha mulamboni. √ (2)
- 3.2.6 Kukope/tshikope. √ (1)
- 3.3. 3.3.1 Ndi tshigoloi tshavhuḁi / tsho nakaho.√ (1)
- 3.3.2 A Ndi u khoḁa/u takalela. √
B Ndi u sasaladza/ u nyefula/ u hofhola. √ (2)
- 3.3.3 Dada√ > ḁada: Vho liwa bolani vha sala vho ḁada.√ (2)
- 3.3.4 Va > bva: O **bva** hayani nga matsheloni. √ (1)
- 3.3.5 'A tshi toḁi u reilwa nga musadzi, ... dedengela'. √√ (2)
- 3.3.6 Munna√ – **Munna** o tuwa mulovha nga matsheloni. √ (2)

- 3.4 3.4.1 Ndi nama ya phukha. √√ (2)
- 3.4.2 Ndi ya tholo√ na ya nari. √ (2)
- 3.4.3 Nga u tou founela√ na u tou niwalela. √ (2)
- 3.4.4 U itela uri vha si tāvhanye vho zwi vhona uri vha wana nama ya mahala vho thoma vha renga nama ya 10 kg.√√ (2)
- 3.4.5 Ndi u sumbedza u vhidzelela vharengi.√√ (2)

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 40

MARAGAGUTE: 80